SELVITYKSIÄ JA OHJEITA
UTREDNINGAR OCH ANVISNINGAR

29
2018

Yhteiselon avaimia

Virikkeitä kunnille hyvien väestösuhteiden edistämiseksi

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

Yhteiselon avaimia

– Virikkeitä kunnille hyvien väestösuhteiden edistämiseksi

OIKEUSMINISTERIÖN JULKAISU 29/2018

Oikeusministeriö

ISBN painettu: 978-952-259-705-2

ISBN PDF: 978-952-259-706-9

Taitto: Ismo Rekola

Kuvitus: Mari Ahokoivu

Infografiikka: Nórr Design Ltd

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö		12..09.2018
Tekijät	Ekholm Elina, Tuokkola Kati, Luhtasaari Mia		
Julkaisun nimi	Yhteiselon avaimia – Virikkeitä kunnille hyvien väestösuhteiden edistämiseksi		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 29/2018		
Diaari/hankenumero	15001-DKY000-16-001	**Teema**	Selvityksiä ja ohjeita
ISBN painettu	978-952-259-705-2	**ISSN painettu**	1798-7059
ISBN PDF	978-952-259-706-9	**ISSN PDF**	1798-7067
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-706-9		
Sivumäärä	32	**Kieli**	Suomi
Asiasanat	hyvät väestösuhteet, kunta, vuorovaikutus, dialogi, osallisuus, hyvinvointi, yhdenvertaisuus		

Tiivistelmä

Tämän julkaisun on tuottanut oikeusministeriön Trust – Hyvät väestösuhteet Suomessa -hanke, jonka tavoitteena on kehittää toimintamalleja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi. Väestösuhteita edistetään parhaiten paikallistasolla, kuntalaisten arjessa.

Julkaisu muodostaa oppaan, jossa käydään läpi sitä, mitä hyvät väestösuhteet kuntatasolla tarkoittavat, miten väestösuhteiden tilaa voi seurata ja miten paikallisten väestöryhmien välistä yhteisymmärrystä voidaan lisätä.

Hyvät väestösuhteet perustuvat paitsi vuorovaikutukseen ja osallisuuteen myös erimielisyyksien rakentavaan käsittelyyn. Hyvien väestösuhteiden edistämiseksi tarvitaan nykyistä enemmän vuorovaikutusta eri ryhmien välille: Dialogin ja vuorovaikutuksen avulla voidaan löytää erottavien asioiden rinnalle yhdistäviä tekijöitä. Väestösuhteita edistämällä voidaan vähentää ennakkoluuloja sekä lisätä kaikkien kuntalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia.

Kunnalla on monta eri roolia väestösuhteiden edistämisessä. Opas tarjoaa työkaluja ja käytännön esimerkkejä edistämistyöhön ja opastaa kunnan eri toimialoja huomioimaan yksittäisten toimintojen laajemmat väestösuhdevaikutukset. Esimerkiksi yhdenvertaisuussuunnittelun avulla voidaan huolehtia siitä, että palveluissa otetaan huomioon kaikkien väestöryhmien tarpeet. Moninaisuusviestinnällä tuodaan esiin sitä, miten erilaisuus voi toimia myönteisenä voimavarana. Rahoituksella voidaan tukea väestösuhteita edistävää toimintaa. Yhteisöllisiä tiloja ja kohtaamispaikkoja luova kaupunkisuunnittelu mahdollistaa vuorovaikutusta. Kumppanuus kolmannen sektorin ja vähemmistöjä edustavien järjestöjen kanssa luo edellytyksiä hyvien väestösuhteiden ylläpitoon. Kunta voi oppaassa esiteltyjen menetelmien avulla osaltaan lisätä vuorovaikutusta, parantaa asenteita, mahdollistaa osallisuuttaa ja kasvattaa turvallisuutta kunnassa asuvien ihmisten kesken.

Kustantaja	Oikeusministeriö
Painopaikka ja vuosi	Grano Oy, Helsinki 2018
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet		12..09.2018
Författare	Ekholm Elina, Tuokkola Kati, Luhtasaari Mia		
Publikationens titel	Nycklar till samexistens – inspiration till kommuner för att främja goda befolkningsrelationer		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 29/2018		
Diarie-/projektnummer	15001-DKY000-16-001	Tema	Utredningar och anvisningar
ISBN tryckt	978-952-259-705-2	**ISSN tryckt**	1798-7059
ISBN PDF	978-952-259-706-9	ISSN PDF	1798-7067
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-706-9		
Sidantal	32	Språk	Finska
Nyckelord	goda befolkningsrelationer, kommun, växelverkan, dialog, delaktighet, välbefinnande, jämlikhet		

Referat

Denna publikation har tagits fram av justitieministeriets projekt *Trust – Goda befolkningsrelationer i Finland*, vars syfte är att utveckla verksamhetsmodeller för att främja goda befolkningsrelationer. Befolkningsrelationer främjas bäst på lokal nivå, i kommuninvånarnas vardag.

Publikationen utgör en handbok som går igenom vad goda befolkningsrelationer innebär på kommunnivå samt hur man kan följa upp läget för befolkningsrelationer och öka samförståndet mellan lokala befolkningsgrupper.

Förutom växelverkan och delaktighet utgår goda befolkningsrelationer även från konstruktiv hantering av meningsskiljaktigheter. För att främja goda befolkningsrelationer behövs mer växelverkan mellan olika grupper jämfört med nuläget: Med hjälp av dialog och växelverkan kan man vid sidan av det som skiljer åt också hitta förenande faktorer. Genom att främja befolkningsrelationer kan man minska fördomar samt öka alla kommuninvånarnas trygghet och välbefinnande.

Kommunen har många olika roller i att främja befolkningsrelationer. Handboken erbjuder verktyg och praktiska exempel för främjande åtgärder och ledsagar kommunens olika sektorer i att uppmärksamma enstaka funktioners större effekter på befolkningsrelationer. Till exempel kan man genom jämlikhetsplanering se till att tjänsterna tar hänsyn till alla befolkningsgruppers behov. Genom mångfaldskommunikation lyfter man fram att olikheter kan vara en positiv resurs. Verksamhet som främjar befolkningsrelationer kan stödjas genom finansiering. Stadsplanering som skapar gemensamma lokaler och mötesplatser möjliggör växelverkan. Partnerskap med organisationer som representerar den tredje sektorn och minoriteter skapar förutsättningar för att upprätthålla goda befolkningsrelationer. Kommunen kan med hjälp av de metoder som presenteras i handboken för sin del öka växelverkan, förbättra attityder, möjliggöra delaktighet och öka tryggheten mellan de människor som bor i kommunen.

Förläggare	Justitieministeriet
Tryckort och år	Grano Oy, Helsingfors 2018
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Description sheet

Published by	Ministry of Justice		12..09.2018
Authors	Ekholm Elina, Tuokkola Kati, Luhtasaari Mia		
Title of publication	Keys to coexistence – Tips for municipalities for promoting good relations		
Series and publication number	Publication of the Ministry of Justice 29/2018		
Register number	15001-DKY000-16-001	Subject	Reports and guidelines
ISBN printed	978-952-259-705-2	ISSN printed	1798-7059
ISBN PDF	978-952-259-706-9	ISSN PDF	1798-7067
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-706-9		
Pages	32	Language	Finnish
Keywords	good relations, municipality, interaction, dialogue, involvement, well-being, non-discrimination		

Abstract

This publication was produced by the *Trust - Good relations in Finland* project, which was implemented by the Ministry of Justice and aims to create operating models for promoting good relations between population groups. Relations are best promoted at the local level in the daily lives of residents.

The publication serves as a guide that explains what 'good relations' means at the municipal level, how this can be monitored and how mutual understanding between local population groups can be promoted.

Good relations are based not only on interaction and involvement but also on the constructive handling of disputes. More interaction is needed between different groups in order to promote good relations. With the help of dialogue and interaction, factors can be found that unite people rather than divide them. By promoting relations, it is possible to reduce prejudice and improve the safety and well-being of all residents.

Municipalities have many roles in promoting relations. This guide contains tools and practical examples for efforts to promote relations and helps the various sectors of the municipality take into consideration the broader effects of its functions on relations between population groups. Non-discrimination planning, for instance, is a way of ensuring that the needs of all population groups are taken into consideration in services. Diversity communications, in turn, highlight how difference can be a positive resource. Activities promoting relations can be supported through financial support. Urban planning that creates common spaces and meeting venues allows interaction. Partnership with the third sector and minority organisations creates the preconditions for maintaining good relations. The methods presented here offer municipalities the chance to increase interaction, improve attitudes, enable involvement and increase the sense of safety and security among their residents.

Publisher	Ministry of Justice
Printed by (place and time)	Grano Oy, Helsinki 2018
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Koettu turvallisuus
Syrjintäkokemukset
Identiteetti ja hyväksyntä
Tietämys oikeuksista
TURVALLISUUS
Eristyneisyys
Tuen saatavuus
Vuorovaikutuskyky
Kokemukset vuorovaikutuksesta
VUOROVAIKUTUS
PAIKALLISTASO
Kunnioitus
Ennakkoluulot ja mielikuvat
Luottamus
Monimuotoisuuden arvostaminen
ASENTEET
Sote-palvelut
Kirjasto
Koulut
Liikuntapalvelut
Vaikutus-mahdollisuudet
Tavat ja motivaatio
Osallisuuden muodot
Luottamus päätöksentekoon
OSALLISTUMINEN
YKSILÖT
Hyvät väestösuhteet
Järjestöt
Uskonnolliset yhteisöt
Poliisi
Päättäjät
Yritykset
Vastaanotto-keskus
Media

Sisällys

1. Hyvät väestösuhteet parantavat kaikkien hyvinvointia 9

2. Lainsäädäntö kannustaa väestösuhteiden edistämiseen 11

3. Mistä kunta saa tietoa väestösuhteista? 14

Hyvinvointikertomukset 15

Tilastot kuntalaisten sosioekonomisesta asemasta 15

Heikot signaalit 15

Viharikokset ja muu rikollisuus 16

Asennetutkimukset 16

Mediaseuranta 17

4. Hyvien väestösuhteiden edistäminen kunnan eri toimialoilla 18

Taide tukee osallisuutta 19

Kouluissa sosiaalisen median opettelua 20

Nuorten mediatempaus rauhan asialla 22

Liikunta tuo ihmisiä yhteen 22

Naapuruussovittelulla rakennetaan turvallisuuden tunnetta 23

Kirjastolähettiläät rauhoittamassa ilmapiiriä 25

5. Askelmerkkejä hyvien väestösuhteiden kehittämiseen 26

Ankkuroituminen lähiympäristöön 26

Kohtaamispaikat vuorovaikutuksen mahdollistajina 26

Yhteisöllisyyden rakentaminen 27

Järjestöjen asiantuntemuksen hyödyntäminen 27

Konfliktin ja dialogin kautta hyviin väestösuhteisiin 28

6. Lopuksi 29

Lähteet 31

Epilogi

Oi, onnellinen, joka herättää
niitä hyviä voimia voisi!
Oi, ihmiset toistanne ymmärtäkää,
niin ette niin kovat oisi!
Miks emme me kaikki yhtyä vois?
Ja yksi jos murtuis, muut tukena ois.
Oi, ihmiset toistanne suvaitkaa!
Niin suuri, suuri on maa.

Eino Leino (ote Hymyilevästä Apollosta vuodelta 1898)

1. Hyvät väestösuhteet parantavat kaikkien hyvinvointia

Väestösuhdepolitiikan tavoitteena on tukea eri ihmisryhmien välistä myönteistä vuorovaikutusta ja vähentää ennakkoluuloja sekä näin lisätä kaikkien kuntalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Tämän oppaan tarkoituksena on antaa virikkeitä kunnille hyvien väestösuhteiden edistämiseksi. Oppaassa käydään läpi sitä, mitä hyvät väestösuhteet kuntatasolla tarkoittavat, miten väestösuhteiden tilaa voi kunnassa seurata ja ennen kaikkea miten paikallisten väestöryhmien välistä yhteisymmärrystä voidaan lisätä kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

Hyvät väestösuhteet tarkoittavat sitä, että eri taustoista tulevat ihmiset voivat luottaa toisiinsa eikä yhteiskunnassa ole suuria jännitteitä eri väestöryhmien välillä. Väestösuhteiden parantaminen yhdistetään usein eri etnistä taustaa olevien ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Kyse on kuitenkin laajemmin erilaisten väestöryhmien keskinäisestä kanssakäymisestä, esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujiin ja vammaisiin henkilöihin kohdistuu joskus vahvojakin ennakkoluuloja. Kulloinenkin yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa siihen, millaisia asenteita kuhunkin ryhmään kohdistuu.

Hyviä väestösuhteita edistetään väestösuhdepolitiikan avulla, jonka vaikutukset näkyvät suoraan ihmisten arjessa ja hyvinvoinnissa. Väestösuhdepolitiikka kytkeytyy erityisesti sosiaali-, koulutus-, asunto-, turvallisuus-, kotoutumis- ja yhdenvertaisuuspolitiikkaan. Parhaimmillaan hyvät väestösuhteet lisäävät kaikkien kunnassa asuvien hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä alueen elinvoimaisuutta. **Tässä oppaassa pyritään käytännönläheisesti tukemaan kuntien viranomaisia löytämään keinoja hyvien väestösuhteiden vahvistamiseksi ja konfliktitilanteiden ehkäisemiseksi.**

Oppaan taustateoriana on brittiläinen malli, jonka mukaan hyvät väestösuhteet koostuvat osallisuudesta, vuorovaikutuksesta, turvallisuudesta ja asenteista[1]. Vuorovaikutus luo osallisuutta ja sitä kautta turvallisuutta, ja näiden tekijöiden kautta luodaan myönteistä asenneilmapiiriä.

1 Hyvät väestösuhteet, www: https://oikeusministerio.fi/hyvat-vaestosuhteet

Osallisuus[2] voidaan määritellä kolmella ulottuvuudella tai edellytyksellä:

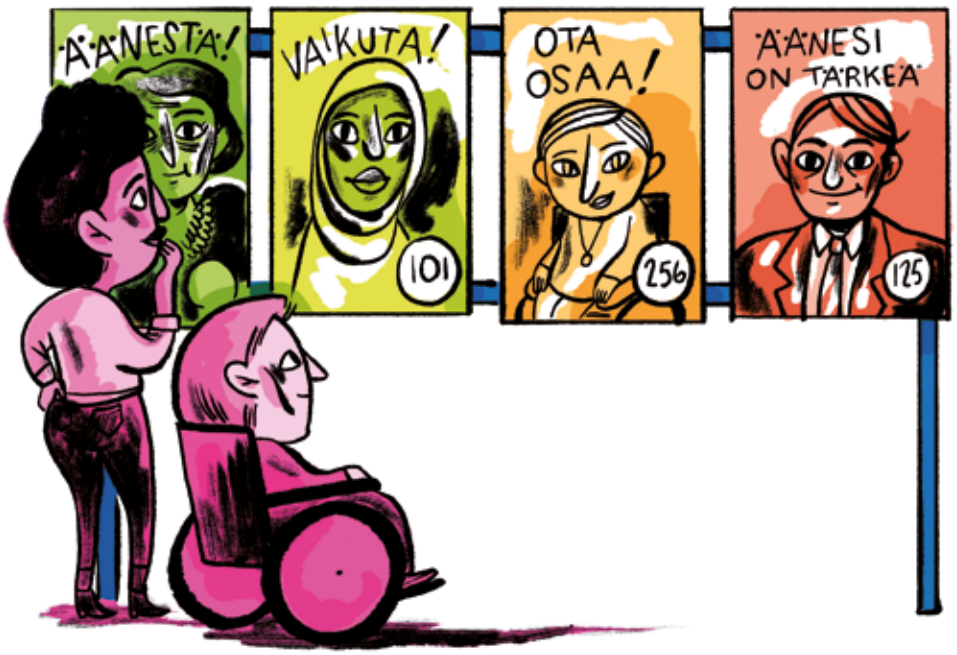
- riittävä toimeentulo ja hyvinvointi
- osallisuus ja toiminta
- yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys.

Vajaus jollakin osallisuuden ulottuvuudella voi lisätä syrjäytymisriskiä. Ilman riittävää toimeentuloa on vaikea osallistua ja tuntea kuuluvuutta yhteiskuntaan. Myös syrjimättömyys ja yhdenvertaisuuden toteutuminen ovat avainasemassa osallisuuden tunteen kehittymisessä. Väestösuhteiden edistämisessä onkin kyse sekä yhdenvertaisuuden edistämisestä että myönteisten vuorovaikutusmahdollisuuksien luomisesta.

Tämän oppaan on tuottanut TRUST – Hyvät väestösuhteet Suomessa -hanke, jonka tavoitteena on kehittää toimintamalleja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi paikallisella tasolla, tunnistaa varhaisessa vaiheessa väestöryhmien välisten jännitteiden kehittymistä ja ennaltaehkäistä konflikteja. Kolmivuotisen hankkeen (2016 – 2018) toteutuksesta on vastannut oikeusministeriön demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioidenyksikkö yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön sekä etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO), eri järjestöjen ja maahanmuuttoviraston kanssa. Trust-hanke on jatkoa Good Relations -hankkeelle[3], jossa luotiin pohjaa väestösuhdetyölle Suomessa.

Oppaaseen on kerätty aineksia monesta eri lähteestä. Keskeisin aineisto-osuus on haastattelut, joiden avulla on kartoitettu hyvien väestösuhteiden edistämistyötä paikallistasolla. Tekstissä esiintyvät sitaatit ovat peräisin näistä haastatteluista. Oppaassa on myös hyödynnetty Trust-hankkeen tapahtumissa kerättyä palautetta. Kiitämme lämpimästi kaikkia haastateltuja ja Trust-hankkeen tilaisuuksiin osallistuneita.

Julkaisussa käydään ensin läpi hyviä väestösuhteita sivuavaa lainsäädäntöä sekä erilaisia tiedonlähteitä, joiden avulla kunnat voivat seurata väestösuhteiden kehittymistä. Tämän jälkeen esitellään muutamia tapauskuvauksia ja lopussa hahmotellaan askelmerkkejä hyvien väestösuhteiden edistämiseksi paikallistasolla.

2 Raivio & Karjalainen 2013

3 Euroopan unionin perusoikeuksia ja kansalaisuutta koskevan ohjelman (2007-2013) rahoittama hanke, jota toteutettiin vuosina 2012-2014 ja jota koordinoi Suomen sisäministeriö.

2. Lainsäädäntö kannustaa väestösuhteiden edistämiseen

Hyvät väestösuhteet on uusi käsite suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa. Vaikka lainsäädännössä ei juurikaan mainita hyviä väestösuhteita, sisältyy niiden toteutus, seuranta ja vahvistaminen moneen kuntalaisten arjen kannalta tärkeään lakiin. Tässä luvussa kootaan yhteen muutamia keskeisiä väestösuhteisiin liittyviä lakeja ja toimenpide-ohjelmia.

Hyviä väestösuhteita sivuavaa lainsäädäntöä voi tarkastella kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin on lakeja, joissa kielletään syrjintä ja kaikenlainen epäoikeudenmukainen kohtelu:

Suomen perustuslaki (731/1999) säätää kaikille ihmisille kuuluvista perusoikeuksista turvaten ihmisarvon loukkaamattomuuden, yksilön vapauden ja oikeudet sekä oikeudenmukaisuuden edistämisen yhteiskunnassa. **Rikoslaissa (39/1889)** kielletään yleisesti syrjintä, mukaan lukien työsyrjintä, **Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)** kieltää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ja **Työsopimuslaki (55/2001)** säätää työntekijöiden tasapuolisesta kohtelusta ja syrjintäkiellosta.

Toisaalta on lainsäädäntöä, joka **kannustaa ja velvoittaa** tukemaan osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia:

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laissa säädetään viranomaisen ja koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta edistää suunnitelmallisesti yhdenvertaisuutta toiminnassaan.

Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumista voidaan edistää järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja, selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa, valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin ja järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun. Kunta voi kehittää palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa sekä tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Nuorisolain (1285/2016) tavoitteina on muun muassa edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa ja edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista. **Sosiaalihuoltolain (1301/2014)** tarkoituksena on muun muassa edistää ja ylläpitää sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta sekä turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut.

Osassa lainsäädäntöä viitataan suoraan tai välillisesti hyvien väestösuhteiden tavoitteeseen:

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) toteaa, että kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten tavoitteena

on edistää kotoutumista tukemalla kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä lisätä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Laissa korostetaan hyvien etnisten suhteiden, kulttuurien välisen vuoropuhelun ja maahanmuuttajaryhmien osallisuuden lisäämistä sekä oman kielen ja kulttuurin säilyttämisen mahdollisuuksien tukemista. Lisäksi mainitaan, että kunnan kotouttamisohjelmassa tulisi olla suunnitelma hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä.

Varhaiskasvatuslain (36/1973) tavoitteena on antaa lapsille valmius ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Lisäksi tavoitteena mainitaan kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Perusopetuslaissa (628/1998) sanotaan opetuksen tavoitteena olevan tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Lain mukaan opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa.

Hyvät väestösuhteet tulevat esille myös erilaisissa **ohjelmissa ja strategioissa**.

Hyviä väestösuhteita käsitellään valtion ja kuntien kotouttamisohjelmissa sekä erilaisissa muissa alueellisissa monikulttuurisuuteen liittyvissä strategioissa.

Hallituksen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa **Töihin Suomeen** on kirjattu, että viranomaiset ja järjestöt toteuttavat väestösuhdepolitiikkaa kaikilla hallinnon tasoilla, erityisesti ihmisten arjen kannalta tärkeillä elämän alueilla. Ohjelmassa painotetaan positiivista asenneilmapiiriä ja syrjimätöntä keskustelukulttuuria sekä toimintaa vihapuheen ehkäisemiseksi. Lisäksi suositetaan rahoituksen suuntaamista vuorovaikutusta lisääviin toimintamalleihin kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoiminnan piirissä.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan Suomen keskeisin sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen, joka lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä. Radikalisoituminen ja ääriliikkeiden voimistuminen ovat monimuotoisen syrjäytymisen äärimmäisiä seurauksia. Vastatoimina tulisi vahvistaa kaupunkien kykyä ehkäistä sisäistä segregaatiokehitystä ja luoda toimintamalleja hyvien väestösuhteiden rakentumiselle paikallisyhteisöissä. Hyviä väestösuhteita edistämällä lisätään ihmisten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta sekä ennalta ehkäistään väestöryhmien välisiä jännitteitä ja rikoksia.

Merkityksellinen Suomessa -toiminta-ohjelma on opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämä hanke vihapuheen ja rasismin estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi. Ohjelma sisältää kymmenen toimenpidettä, joilla muun muassa ohjataan viranomaisten toimintaa ja koulutetaan lasten ja nuorten parissa toimivia henkilöitä sekä tuetaan järjestöjen valmiuksia. Kuntien nuorisotoimet voivat hakea ohjelman kautta rahoitusta toteuttaakseen eri ryhmiin kuuluvien nuorten välistä ohjattua vuorovaikutusta ja yhteisöllistä toimintaa nuorisotyön menetelmin.

Suomen romanipoliittisessa ohjelmassa (ROMPO 2018 - 2022) ehdotetaan, että myönteisten väestösuhteiden luomiseksi tulisi lisätä erityisesti sellaisia mediasisältöjä, jotka tarkastelevat romanien ja muun väestön välisiä myönteisiä suhteita, romanien yrittäjyyttä sekä ammattitoimintaa ja romanien osuutta paikallishistoriassa.

Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa (VAMPO 2010 - 2015) olivat läh-

tökohtina perus- ja ihmisoikeudet sekä valtavirtaistaminen. Toimenpiteissä pyrittiin kehittämään kaikkia politiikan lohkoja vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Vaikka vammaispoliittinen ohjelma on päättynyt, sen seurantaa käsittelevässä loppuraportissa[4] todetaan, että yhteiskunnan esteettömyyden laaja-alainen vahvistaminen ja lisääminen vaativat edelleen aktiivista otetta.

4 Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010–2015 loppuraportti.

3. Mistä kunta saa tietoa väestösuhteista?

Kunnassa olisi hyvä luoda selkeät tiedonkulkukanavat, jotta tieto ruohonjuuritasolta kantautuu viranomaisille. Seuraamalla väestösuhteiden tilaa, kunta pystyy reagoimaan nopeasti, mikäli väestösuhteissa tapahtuu huononemista. Väestösuhteita voi kartoittaa selvittämällä suoraan eri ryhmien välistä kanssakäymistä. Lisäksi tietoa saadaan myös muiden tiedonkeruulähteiden sivutuotteena.

Keskitymme tässä kuuteen tiedonlähteeseen, jotka kytkeytyvät hyvien väestösuhteiden ja osallisuuden eri ulottuvuuksiin:

1. hyvinvointikertomukset
2. tilastot kuntalaisten sosioekonomisesta asemasta
3. paikallistasolta saatavat heikot signaalit
4. viharikostilastot ja muut rikostilastot
5. asennetutkimukset ja kokemustiedon kartoittaminen
6. mediaseuranta.

HYVINVOINTIKERTOMUKSET

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) on velvoittanut kunnat valmistelemaan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa. Kootun tiedon pohjalta asetetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset tavoitteet. Tulevassa laissa **sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (1.9.2016 8§)** maakunnan on valmisteltava omalta osaltaan valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. Kertomus laaditaan yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Hyvinvointikertomuksessa kunta laatii tiiviin kuvauksen johtopäätöksineen seuraavista asioista:

- kunnan toteuttamasta hyvinvointipolitiikasta
- väestön terveydestä ja hyvinvoinnista
- väestöryhmittäisistä hyvinvointi- ja terveyseroista
- terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden muutoksista
- palvelujärjestelmän toimivuudesta ja kyvystä vastata hyvinvointitarpeisiin
- ehkäisevän työn kustannuksista ja mahdollisista vaikutuksista sekä
- tavoitteista ja toimenpiteistä.

Hyvinvointikertomusta voidaan tarkastella hyvien väestösuhteiden näkökulmasta: onko jonkun väestöryhmän tilanne erityisen huolestuttava, voidaanko ennakoida väestösuhteiden kiristymistä ja mitä toimenpiteitä pitäisi tehdä väestöryhmän tilanteen parantamiseksi? Hyvinvointikertomuksessa voidaan esimerkiksi tuoda esiin tarve perustaa etnisten suhteiden neuvottelukunta tai vastaava toimielin väestösuhteiden tukemiseksi. Siinä voidaan myös kertoa, kuinka paljon asuntoalueilla on tarjolla kohtaamispaikkoja alueen asukkaille. Nuorten osalta voidaan esimerkiksi välittää etsivän nuorisotyön viestiä: ovatko nuorten tarpeet muuttuneet, millaisia ne ovat, onko resursseja vastata tarpeisiin ja onko nuorille tarjolla tarpeeksi vapaa-ajan toimintaa?

TILASTOT KUNTALAISTEN SOSIOEKONOMISESTA ASEMASTA

Kuntalaisten sosioekonomisesta asemasta on saatavilla erilaista ajantasaista tilastotietoa. Kaikkea tietoa ei voida erotella väestöryhmittäin, mutta esimerkiksi iän, sukupuolen, koulutustaustan tai ulkomaan kansalaisuuden ja vieraskielisyyden perusteella on saatavissa tilastoja eri väestöryhmien sosioekonomisesta tilanteesta.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto on vuositilasto, joka tuottaa alueittaista tietoa väestön taloudellisesta toiminnasta ja työssäkäynnistä. Tietoja voidaan tuottaa kaikilla kunta- ja koordinaattipohjaisilla aluejaoilla sekä postinumeroalueittain. Tuotettavia tietoja ovat muun muassa väestön pääasiallinen toiminta, sosioekonominen asema, ammatti, työpaikkojen lukumäärä, työpaikan sijainti sekä väestön ja työvoiman koulutus- ja tulotiedot. Tilasto kootaan useista eri aineistoista, kuten Väestörekisterikeskuksesta, Verohallinnosta ja Eläketurvakeskuksesta.

Kototietokannasta on mahdollista saada maahanmuuttajien asemaan liittyvää tilastotietoa. Tietokantaa ylläpitää Kotouttamisen osaamiskeskus. Kototietokannasta voi saada tietoa maakunnittain ja kuuden isoimman kaupungin (Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Turku) tasolla. Tietokanta on helppokäyttöinen ja tarvittavia tietoja voi itse räätälöidä. Tietoja on muuttoliikkeestä, väestörakenteesta, asumisesta, perheistä, ulkomaalaistaustaisten väestöryhmien määrän kehityksestä ja työllisistä toimialoittain. Kototietokantaa päivitetään jatkuvasti, ja se toimii osoitteessa www.kotouttaminen.fi .

HEIKOT SIGNAALIT

Heikoilla signaaleilla tarkoitetaan ilmiöitä tai tapahtumia, joita voidaan pitää ensimmäisinä merkkeinä jostakin muutoksesta. Hyvien väestösuhteiden näkökulmasta heikot signaalit ovat erittäin tärkeitä varhaisen puuttumisen kannalta. Kun esimerkiksi koulussa, nuorisotalossa tai kirjastossa havaitaan jännitteitä joidenkin nuorisoryhmien välillä, on tärkeää reagoida asiaan nopeasti.

Vantaalla on kehitetty etnisten konfliktien ratkaisumenetelmä, joka perustuu paikallistasolla toimiviin "tuntosarviin". Kun nämä paikallistason työntekijät havaitsevat ongelmia, kutsuvat he koolle verkoston, jossa on mukana sekä viranomaisia että järjestöjä.

Tällaista tuntosarvityötä kannattaa tehdä siellä, missä ihmiset eniten liikkuvat. Koulut ovat nuorten kannalta keskeinen paikka, kuten myös kirjastot, nuorisotalot ja kauppakeskukset.

Jos itse haluaisin tarkkailla tulevaisuuden kehityskulkua, menisin Kampin ostoskeskuksen kieppeille pidemmäksi aikaa.[5]

VIHARIKOKSET JA MUU RIKOLLISUUS

Viharikoksista[6] kootaan valtakunnan tasolla tietoa, jota on mahdollista saada myös alueellisesti. Kunnassa olisi hyvä seurata viharikosten määrää ja pohtia, mistä mahdollinen kasvu voi johtua ja mitä toimenpiteitä tarvitaan viharikoksien vähentämiseksi. Muiden rikostilastojen osalta olisi hyvä selvittää, mihin väestöryhmiin tekijät ja uhrit kuuluvat, missä rikoksia tapahtuu ja tarjotaanko uhrille ja uhriyhteisöille riittävästi tukea.

Epäiltyjen viharikosten määrää on seurattu Suomessa vuodesta 1997. Rikokset tilastoidaan poliisin valtakunnallisten rikosilmoitustietojen perusteella. Viharikosten määrä on hieman laskenut viimeisimmän vuoden aikana. Vuonna 2016 Suomessa kirjattiin yhteensä noin tuhat rikosilmoitusta, jotka määriteltiin epäillyiksi viharikoksiksi.[7]

Suuri osa viharikosilmoituksista on sisältänyt etniseen tai kansalliseen taustaan kohdistuvia piirteitä. Yleisin rikosnimike on pahoinpitely. Näiden määrä on kuitenkin hieman laskenut viimeisen vuoden aikana. Samoin seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun sekä vammaisuuteen perustuvien viharikosten määrä laski jonkin verran edellisvuodesta. Sen sijaan uskontoon tai vakaumukseen kohdistuvien epäiltyjen viharikosten määrä kasvoi vuoden 2016 aikana, jolloin niitä kirjattiin noin 150.

ASENNETUTKIMUKSET

Suomessa on kartoitettu väestön asenteita jo pitkään joko erilaisin säännöllisin pitkittäistutkimuksin tai erillistutkimuksilla. Kunnissa on hyvä käydä keskustelua asennetutkimusten tuloksista ja siitä, millaista toimintaa ne kussakin kunnassa edellyttävät. Erityisen tärkeää on käydä keskusteluja kouluissa sekä opettajien kesken että oppilaiden kanssa yhdessä.

Asennetutkimusten lisäksi on hyvä kuulla suoraan niitä ryhmiä, joiden välille jännitteitä voi syntyä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi erilaisten osallistavien tiedonkeruumenetelmien avulla erityisesti yhteistyössä vähemmistöjä edustavien järjestöjen kanssa. Kunnassa voidaan järjestää esimerkiksi yleisötilaisuuksia tai koota asuinalueille asukasraateja.

Vuodesta 2008 alkaen EU-jäsenmaissa on toteutettu syrjinnän eurobarometritutkimusta, jossa tutkitaan kansalaisten asenteita ja niiden muutosta muun muassa etnisiä vähemmistöjä, ikääntyneitä, seksuaalivähemmistöjä ja vammaisia ihmisiä kohtaan.[8]

Trust-hanke on teettänyt kartoituksen väestösuhteiden tilasta[9] seitsemällä vastaanottokeskuspaikkakunnalla. Kartoituksen mukaan kiihkoton keskustelu vähentää ennakkoluuloja.

5 Oppaan kaikki kursiivilla olevat tekstit ovat haastattelusitaatteja.
6 Viharikos tarkoittaa sellaista rikosta, joka tehdään kansalliseen, uskonnolliseen, etniseen, seksuaaliseen tai vastaavaan kansanryhmään kuuluvaa ihmistä kohtaan kyseiseen ryhmään kuulumisen vuoksi.
7 Rauta 2017
8 Yhdenvertaisuus.fi –sivusto, Syrjintätieto, Asenteet
9 Jauhola ym. 2017

Päättäjäasemassa olevilla henkilöillä sekä medialla on suuri merkitys ja vastuu hyvien väestösuhteiden edistämisessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa säännöllisesti kouluterveyskyselyn, josta saadaan seurantatietoa eri-ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta. Tiedot on saatavilla paikallisesti ja maakunnittain. Asenteista antaa tietoa kiusaamiskokemusten yleisyys.

Suomen Kulttuurirahasto ja Ajatuspaja e2 ovat julkaisseet keväällä 2018 kaksi tutkimusta suomalaisten identiteettikokemuksista ja huolenaiheista[10]. Aineisto oli hyvin suuri ja käsitti noin 6000 erilaisista taustoista tulevaa suomalaista maan eri osista. Tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat identiteetiltään hyvin samankaltaisia sukupuolesta, iästä, asuinpaikasta tai poliittisesta kannasta riippumatta. Sen mukaan suurin osa suomalaisesta on sitä mieltä, että "suomalaisuus ei ole kiinni ihmisen etnisestä taustasta". Huolenaiheina korostuivat eriarvoistuminen, pätkätyöläisyys ja poliittiset erimielisyydet.

MEDIASEURANTA

Mediaseurantaa voi hyödyntää osana hyvien väestösuhteiden kartoitusta paikallistasolla. Sen avulla voidaan esimerkiksi avata keskustelua tärkeistä asioista tai osallistua ja vaikuttaa jo käytävään keskusteluun. Media-analyysi voi olla yksi tapa kar-toittaa hiljaisia signaaleja, kun julkisuuteen nousee uusia asioita ja aiheita.[11]

Kunta voi tehdä mediaseurantaa oman alueensa painetusta ja verkkomediasta tai hyödyntää maksullisia mediatietokantoja. Sosiaalisen median seuranta poikkeaa toimitetun median seurannasta: näkökulmana on usein huhujen ja virheellisten tietojen oikaisu ja keskustelun ohjaaminen. Kun valittuihin hakusanoihin liittyvät mediaosumat on koottu, artikkelit voidaan tyypitellä niiden sisällön mukaan. Tulokset on hyvä tulkita ja käsitellä yhteisessä keskustelussa esimerkiksi pohtien, puuttuuko joitakin näkökulmia, ja jos jostakin asiasta on paljon negatiivisia uutisia, olisiko kyseistä tapahtumaa tai asiantilaa voinut jotenkin ennaltaehkäistä. Media-analyysin laatimiseen saa vinkkejä sivustolta **https://yhdenvertaisuus.fi/materiaalit.**

Trust-hanke teetti vuonna 2016 media-analyysin seitsemällä pilottipaikkakunnalla[12]. Analyysiä varten käytiin läpi verkkojulkaisuja noin viiden kuukauden ajalta. Haussa yhdistettiin tutkimuskaupungin nimi selvityksen kannalta keskeisiin avainsanoihin, kuten turvapaikanhakijat, turvapaikat ja vastaanottokeskukset. Analyysi mahdollisti paikkakunnilla laajemman pohdinnan eri väestöryhmien vastakkainasettelusta ja ennakkoluuloista.

10 Pitkänen & Westinen 2018
11 Jauhola ym. 2017, Liite 3. Mediaanalyysit.
12

4. Hyvien väestösuhteiden edistäminen kunnan eri toimialoilla

Kunta on ihmisiä lähimpänä oleva hallinnon taso, ja siksi sillä on suuri merkitys hyvien väestösuhteiden edistämisessä. Hyviä väestösuhteita voi edistää kaikilla kunnan toimialoilla.

Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkkejä siitä, miten väestösuhteita voi edistää eri toimialoilla[13]. Tämän jälkeen kuvaillaan joitakin tapauksia, jotka ovat toteutuneet kunnissa kulttuurin, liikunnan, nuorisotyön ja naapuruussovittelun piirissä

TOIMIALA	ESIMERKKEJÄ	VAIKUTUKSET
Kulttuuritoimi	• Taidehankkeet • Elävä kirjasto • Kirjastolähettiläät • Kulttuurikummit • Turvapaikkana Museo –hanke	• Empatia ja samaistumiskyky lisääntyvät • Osallisuuden kokemus vahvistuu • Luovat menetelmät voimaannuttavat
Opetustoimi	• KiVa-koulu –ohjelma • Vertaissovittelu • Kummiluokat • Kohtauttava toiminta kouluissa • Monikulttuuriset oppimisympäristöt • Medialukutaito	• Kiusaamistapausten määrä vähenee • Konfliktitilanteissa eri osapuolet pääsevät dialogiin keskenään • Yksinäisyys vähenee
Nuoriso- ja vapaa-aikatoimi	• Etsivä nuorisotyö • Nuorisoryhmien kohtauttaminen • Radikalisoitumisen ehkäisy • Nuorisoalan toimijoiden kouluttaminen ihmisoikeuksista ja vihapuheen torjunnasta	• Eritaustaisten nuorten väliset ennakkoluulot ja konfliktit vähenevät • Työntekijöiden valmiudet puuttua syrjintätilanteisiin paranevat
Liikuntatoimi	• Fyysisesti ja sosiaalisesti esteetön pääsy liikuntatiloihin • Monikulttuuriset liikuntahankkeet • Punainen kortti rasismille	• Fyysinen ja henkinen hyvinvointi kasvaa • Yhteisöllisyys lisääntyy
Asuntotoimi ja kaavoitus	• Sosiaalinen isännöinti • Asukastilat ja kohtaamispaikat • Asukasfoorumit • Naapuruussovittelu • Myönteisen paikallisidentiteetin luominen • Segregaation estäminen ja integraation lisääminen • Asumisyksiköiden sijainti • Kaupunkikävelyt	• Konflikteja ei synny • Olemassa olevia konflikteja sovitellaan ja jälkihuolletaan • Asuinalueiden viihtyvyys ja turvallisuus lisääntyvät • Lähiympäristön tuntemus ja paikallisidentiteetti kasvavat

13 Tässä ei ole mukana maakuntahallintoon siirtyviä sote- ja työllisyydenhoitoyksiköitä, vaikka niillä onkin suuri merkitys väestösuhteiden kannalta.

Hyviä väestösuhteita edistetään erityisesti siten, että pyritään edistämään kaikkien kuntalaisten hyvinvointia eri sektoreilla. Kuntaliitto ylläpitää sivustoa, jossa on esitelty toimintamalleja hyvinvoinnin edistämiseksi tulevaisuuden kunnassa[14]. Sivulta löytyy hyviä käytäntöjä kunnan eri toimialojen näkökulmista. Esillä on myös linkit tapausesimerkkeihin, toimintamalleihin ja kampanjoihin. Hyviä käytäntöjä on koottu seuraavien teemojen alueilta: osaamisen ja kulttuurin edistäminen, paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen, elinympäristön kehittäminen sekä kunnan elinvoiman edistäminen.

Suurin osa tässä oppaassa esitetyistä tapauskuvauksissa liittyy kotoutumiseen. Vaikka työtä hyvien väestösuhteiden edistämiseksi tarvitaan muidenkin väestöryhmin osalta, kotoutumisen kysymykset koetaan kuntatason väestösuhdetyössä isoimpana haasteena. Myös Trust-hankkeen toiminta on keskittynyt ensisijaisesti eri etnistä taustaa olevien väestöryhmien suhteiden parantamiseen.

TAIDE TUKEE OSALLISUUTTA

Taide koskettaa jokaista ihmistä yksilöllisellä tavalla. Taide on visuaalinen kieli, jonka avulla voi kertoa elämästään, haaveistaan tai muista itselleen merkittävistä asioista. Taiteen äärellä ihmiset ovat kokonaisvaltaisesti läsnä, ja taiteen piirissä oleminen voi tarjota myös hengähdyspaikan vaikeassa elämänvaiheessa.

14 Tulevaisuuden kunnan hyvinvoinnin edistämisen hyvät käytännöt 28.3.2018

Kulttuuri ja taide

- tuovat hyvää mieltä ja oloa, jotka parantavat ihmisen elämänlaatua ja kokonaisvaltaista hyvinvointia
- tarjoavat myös tilaisuuden osallistua ja tehdä itse, jolloin voimme olla sekä kokijan että tekijän roolissa
- voivat vähentää osaltaan yksinäisyyttä ja edistää yhteisöllisyyttä.[15]

Helsingin taidemuseo on järjestänyt kulttuurikursseja valmistavien luokkien oppilaille. Nämä toteutettiin osana Turvapaikkana museo -hanketta, jossa viisitoista suomalaista museota tarjosivat vapaa-ajan toimintaa Suomeen saapuville nuorille turvapaikanhakijoille vuosina 2016 - 2017. Hankkeen avulla kulttuurilaitokset halusivat kiristyneessä mielipideilmastossa toivottaa turvapaikanhakijat tervetulleiksi Suomeen. Hanketta rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö.

Helsingin taidemuseon järjestämässä toiminnassa oli mukana yli 200 osallistujaa, sekä turvapaikanhakijoita että maassa pysyvästi asuvia eri oppilaitoksissa opiskelevia maahanmuuttajataustaisia lapsia, nuoria ja aikuisia. Kurssit järjestettiin yhteistyössä Annantalon[16] kanssa. Kursseihin kuului veistoskierros, taidetyöpajoja sekä tutustumisia myös muihin kulttuurien lajeihin kuten oopperaan ja sirkukseen. Veistoskierroksen avulla kerrottiin Suomen ja Helsingin historiasta. Veistosten symboliikkaa valotettiin muutaman tukisanan avulla. Ymmärtämistä helpottamassa oli kuva- ja sanakoreja. Osallistujat tutustuivat myös taidemuseon omiin kokoelmiin. He pohtivat taideteoksia katsoessaan, mikä vuodenaika ja vuorokaudenaika kuvissa oli ja millaisia värejä siinä oli käytetty. Tämän jälkeen he maalasivat oman mielimaisemansa akryyliväreillä ja lopussa kertoivat yhdellä sanalla omasta työstään. Koko toiminnan läpäisevänä teemana oli yhdessä tekeminen.

Tässä hankkeessa kulttuurikursseja on järjestetty vain maahanmuuttajalle. Konsepti sopisi myös ryhmille, joissa osa on mukana eri väestöryhmiin kuuluvia ihmisiä. Kulttuurihankkeiden teemoina voivat olla yleisinhimilliset teemat kuten unelmat, sillä ne sopivat kaikille. Helsingin taidemuseolla on ollut käynnissä *Taidetta sataa Jakomäkeen* -hanke. Sen tavoitteena oli kaupunkilaisten osallistaminen ja taiteen vieminen monikulttuuriselle alueelle, jolla ei juuri ole julkista taidetta tai kuvataidepalveluita.

Taidelähtöiset menetelmät tarjoavat ihmiselle mahdollisuuden olla sekä kokija että tekijä. Taidekasvatus tukee myös kommunikointitaitoja, jotka ovat edellytyksenä eri väestöryhmien kohtaamisille. Niiden avulla tehdään tutuksi myös taidelaitoksia turvallisina ja rauhallisina paikkoina, kansalaisten olohuoneina.

Kaupunkikävelyt on hyvä tapa tutustua ja kotiutua uuteen ympäristöön. Visuaalinen lukutaito kuuluu kotoutumiseen: uusi tulija oppii tunnistamaan esimerkiksi, mikä on julkinen ja mikä yksityinen rakennus. Osallistujia ohjataan ymmärtämään, mitä mikäkin symboli ympäröivässä yhteiskunnassa tarkoittaa. Jotkin symbolit viestivät jotakin asiaa, ja osan tarkoitus on olla vain koristelua.

KOULUISSA SOSIAALISEN MEDIAN OPETTELUA

Koulut ovat keskeisessä roolissa some-käyttäytymissääntöjen opettamisessa. Sosiaalisessa mediassa luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita. Valitettavan usein somesssa mielipiteet ilmaistaan kärjekkäissä ja aggressiivisissa muodoissa. Tutkimuksissa on osoitettu, että ihmiset käsittävät kirjallisen viestin paljon kielteisemmin kuin suullisen ja sekin lisää väärinkäsitysten ja kärjistymisen vaaraa. Tämän vuoksi on someympäristössä aiheellista ja merkityksellistä kehittää vuorovaikutustaitoja ja oppia käsittelemään yhteiskunnassa vallitsevia ennakkoluuloja, vastakkainasettelua ja konflikteja. Sosiaalisessa mediassa voi harjoitella omien mielipiteiden rakentavaa ilmaisua, empatiaa, sovittelemista, ristiriitojen ratkaisua ja kriittistä ajattelua.

15 Rovaniemen laaja hyvinvointikertomus 2013 - 2016

16 Annantalo on monitaiteinen Helsingin kaupungin ylläpitämä lasten ja nuorten taidekeskus.

Käyttökelpoista materiaalia aiheesta on Plan Internationalin toimittama teos *Vihapuheesta Dialogiin*.[17] Koulutusmateriaali on suunnattu kasvattajille, jotka työskentelevät nuorten parissa, etenkin yläkoulussa, lukiossa tai toisen asteen oppilaitoksissa. Materiaalissa esiteltävien harjoitusten tarkoituksena on tiedon lisääminen, ja lisäksi tarkoitus on kasvattaa osallistujien empatiataitoja ja halua toimia vihapuhetta vastaan, ihmisoikeuksia ja toisten ihmisarvoa kunnioittaen. Huomiota tulee kohdistaa kielenkäyttöön ja sanavalintoihin, jotka eivät tuottaisi me–he-erottelua.

Somessa on myös ryhmiä, joiden tarkoituksena on saada eri näkökantoja omaavat ihmiset puhumaan vaikeista asioista yhdessä ilman syyttelyä, esimerkiksi *Refugees tolerants and critics together*. Tavoitteena on antaa tilaa erilaisille näkemyksille, asettua toisen asemaan ja vähentää omia ennakkoluulojaan. Opettajat voivat hyödyntää tällaista materiaalia.

17 Vihapuheesta dialogiin - koulutusmateriaali vihapuhetta käsitteleville oppitunneille. Plan International Suomi. 2017

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintaohjelma Merkityksellinen Suomessa rahoittaa muun muassa toimenpidettä, jossa opetushenkilöstöä ja muita ammattilaisia valmennetaan käymään keskusteluja muun muassa vihapuheeseen, rasistiseen käytökseen ja radikalisoitumisen signaaleihin liittyen.

Sosiaalisen median maahanmuuttokeskustelussa käytetään runsaasti vääränlaista argumentaatiota. Mitä enemmän sitä oppii tunnistamaan, sitä helpompi on saada keskustelut oikeille raiteille vastakkainasettelun kärjistymisen estämiseksi. #OlenTäällä on kampanja vihapuhetta vastaan, ja se perustuu tavallisten ihmisten aktivoimiseen somessa levittämällä uutisten kommenttipalstoilla asiatietoa ja inhimillisyyttä vihapuheen vastineeksi.

NUORTEN MEDIATEMPAUS RAUHAN ASIALLA

Forssassa syntyi vuonna 2016 paikallisten nuorten ja vastaanottokeskuksen asukkaiden välille konflikteja, joihin kaupunki halusi reagoida välittömästi ja ratkaisukeskeisesti. Syyllisten etsimisen sijaan tavoitteena oli saada eri osapuolten näkökannat esiin, jotta he ymmärtäisivät toisiansa ja pystyisivät keskustelemaan saman pöydän äärellä. Pyrkimyksenä oli luoda Forssaan sellainen ilmapiiri, jossa kaikki kuntalaiset tuntisivat olonsa turvallisiksi. Hyviä kokemuksia saatiin monialaisesta verkostotiimistä, joka kokoontui kriisivaiheessa useasti pohtimaan, miten tilanteessa edetään. Tiimissä oli mukana kaupungin ylin johto, koulutoimi, sosiaalityö, nuorisotoimi, poliitikoita, vastaanottokeskus, poliisi ja kaupungin viestintä. Verkoston kautta saatiin tieto kulkemaan nopeasti eri toimijoiden kesken.

Rauhoittaakseen tilannetta Forssan kaupungissa organisoitiin "May The Forssa Be With You"-kampanja, ja sen käytännön toteutuksesta vastasi Gutsy Media Oy. Myös Trust-hanke oli rahoittamassa kampanjaa. Kaupungin koko 15-vuotiaiden ikäluokka eli kaikki yhdeksäsluokkalaiset toivat esiin näkemyksiään siitä, mistä rauha Forssassa rakentuu. Mediakampanjassa nuoret tekivät videopuheenvuoroja rauhasta ja ystävyydestä. Vihapuheen vastapainoksi haluttiin käyttää sosiaalista mediaa hyvän tekemiseen.

Gutsy Go -tiimi voitti syksyllä 2017 pääpalkinnon Vuosisadan rakentajat -haastekilpailussa, joka etsi ratkaisuja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Kilpailu oli 44 suomalaisen säätiön rahoittama, ja se toteutettiin Suomen 100-vuotisjuhlan kunniaksi.

Gutsy Go kannustaa nuoria innovoimaan ja toteuttamaan rauhantekoja. Näin voidaan saada nuoret ylpeiksi omasta asuinalueestaan ja kaupungistaan. Myös teidän kuntanne voi hyödyntää tätä menetelmää liittymällä mukaan kaupunkien kansainväliseen verkostoon, jossa nuoret nostavat oman kaupunkinsa esiin positiivisessa valossa. Lisätietoja sivulta http://www.gutsy-go.fi/.

LIIKUNTA TUO IHMISIÄ YHTEEN

Liikunta on yksi hyvä tapa tutustua uusiin ihmisiin. Vaikka ei olisi yhteistä kieltä, voi aloittaa ilman sanoja, ottamalla mallia vetäjästä. Kunnan liikuntatoimi on avainasemassa aktivoimaan ja innostamaan kuntalaisia liikuntaharrastuksen pariin.

Move it -hanke Kirkkonummen kansalaisopistolla tarjoaa monipuolisia liikuntamahdollisuuksia kaikille uusille kuntalaisille. Hanke on muun muassa kustantanut heille 10 kerran ilmaiskortteja eri lajeihin.

Osa on hakeutunut kursseille varta vasten sen vuoksi, että tutustuisivat toisiin ihmisiin. Osa on tullut pelkästään liikunnan vuoksi. Kursseilla on ollut sekä maahanmuuttajia että kantasuomalaisia, ja ystävyyssuhteita on muodostunut heidän välilleen.

Järjestettyjen kurssien myötä maahanmuuttajat ovat saaneet tietoa liikuntapaikkojen käytännöistä. Esimerkiksi uimahallin säännöt ovat itsestään selvyyksiä kantasuomalaisille, mutta eivät välttämättä erilaisen kulttuuritaustan omaaville. Näin myös ennaltaehkäistään konflikteja.

Seurat ovat hankkeen myötä saaneet uusia harrastajia lajilleen. Esimerkiksi suosioon on noussut kuntonyrkkeily, jonka alkeiskurssille oli runsaasti tulijoita hankkeen tarjoaman kurssin jälkeen. Hyvä, erityisen matalan osallistumiskynnyksen toiminta on kävelykierrokset. Kaupunkisuunnistus-tapahtuma sai suosiota osakseen. Toimintaan yhdistettiin muitakin käytännöllisiä tavoitteita, kun yhdessä tutustuttiin kävellen muun muassa kirjastoon, Kelaan ja terveyskeskukseen.

Kaikissa isoissa kaupungeissa olisi hyvä olla oma työntekijä auttamassa liikuntaharrastuksen pariin. Paras tapa olisi tiedottaa liikuntaryhmistä niissä paikoissa ja tilaisuuksissa, joissa eri väestöryhmiin kuuluvat ihmiset käyvät muutenkin. Lisäksi voidaan järjestää uusille kuntaan muuttaneille tilaisuuksia, joissa kerrotaan liikuntaryhmistä.

Ihmiset usein innostuivat lähtemään mukaan, kun näkivät ryhmän vetäjän henkilökohtaisesti ja heille kerrottiin millaisesta toiminnasta on kyse. Markkinointi on tärkeää, mutta ei näin: ”Tervetuloa maahanmuuttajien futsal-turnaukseen”, vaan ”Tervetuloa uusien kuntalaisten futsal-turnaukseen”. On myös havaittu, että esimerkiksi jalkapallo-ottelun jälkeen on hyvä järjestää vielä jotakin muutakin yhteistä toimintaa, jossa ihmisillä on mahdollisuus aidosti tutustua toisiinsa.

NAAPURUUSSOVITTELULLA RAKENNETAAN TURVALLISUUDEN TUNNETTA

Kunnan vastuulla on huolehtia asuinalueiden turvallisuudesta. Asuntotoimi ja kaavoitus ovat avainasemassa tässä toiminnassa. Asumisneuvonta ja sovittelu ovat tärkeitä toimenpiteitä, joilla kunta voi edistää asuinalueiden viihtyvyyttä.

Sovittelun ydinajatus on, että asianosaiset ovat itse konfliktinsa parhaita asiantuntijoita. Suomessa toteutettava naapuruussovittelu pohjautuu anglosaksisissa maissa käytettävään community mediation konfliktinratkaisumalliin, jossa ongelmaa ei lähdetä ratkaisemaan etsimällä syitä ja syyllisiä, vaan korjaamalla ihmisten välisiä suhteita, luomalla vuoropuhelun ja sopimisen mahdollisuuksia sekä syventämällä yhteistä ymmärrystä[18].

Eräässä kunnassa alkoi ilmetä levottomuuksia pian sen jälkeen, kun asukkaille oli kantautunut tieto pakolaisten muuttamisesta paikkakunnalle.

18 Naapuruussovittelun käsikirja, 2017

Mielipideilmasto muuttui nopeasti hyvin negatiiviseksi. Ihmiset ottivat huolestuneena yhteyttä viranomaisiin. Pelkotilat olivat hyvin voimakkaita.

Kunta lähti ratkomaan tilannetta nopeasti järjestämällä avoimen keskustelutilaisuuden, jossa jokainen sai äänensä kuuluville. Keskustelutilaisuus oli selkeä askel pois negatiivisuuden kierteestä. Ihmisiä kuunneltiin ja ihmisten pelot otettiin vakavasti. Alueen asukkaiden kanssa käytiin keskusteluja ja heille kerrottiin taustatietoja muuttajista. Heille kerrottiin, millaisista oloista ihmiset tulevat, ja että nämä eivät ole voineet itse vaikuttaa siihen, mihin kuntaan muuttavat.

Kunnan viranomaiset toimivat yhteistyössä Naapuruussovittelukeskuksen asiantuntijan kanssa, joka oli keskustelutilaisuuden jälkeen asukkaisiin vielä henkilökohtaisessa kontaktissa. Asukkaiden kanssa tehtiin sopimus siitä, että muuttajien annetaan asettautua rauhassa, ja reagoidaan vasta, jos jotakin ongelmaa tulee. Asukkaille kerrottiin, mihin he voivat ottaa tarvittaessa yhteyttä näissä tilanteissa.

Alueen asukkaiden kuulemiset ja kolmannen osapuolen väliintulo olivat ratkaisevia tekijöitä sille, että pakolaisten tulo kuntaan sujui hyvin. Ihmisten ajatuksia ei voida muuttaa väkisin; ennakkoluuloja ja pelkoja ei saada sillä pois, että kunnan viranomaiset väheksyvät niitä. Vaikka vihapuhetta ei hyväksyttäisikään, niin pelkoihin pohjaavat, jopa epäasialliset, viestit voidaan ottaa vastaan.

Oleellista hyvin kärjistyneessä tilanteessa on määritellä kolmas osapuoli, joka toimii konflik-

titilanteessa sovittelijana ja luo hyvät ja luottamukselliset suhteet molempiin osapuoliin. Puolueettomana ja neutraalina pysyminen on tärkeää, jotta luottamus syntyy molempiin tahoihin. Tämä vaatii asiantuntemusta sovittelumenetelmistä ja konfliktinratkaisusta.

Oikean tiedon välittäminen kriisitilanteessa voi tapahtua esimerkiksi ovikellokierrosten avulla, joilla tavoitetaan suurin osa asukkaista.

KIRJASTOLÄHETTILÄÄT RAUHOITTAMASSA ILMAPIIRIÄ

Kirjastoa käyttävät lähes kaikki kuntalaiset. Hyvän esimerkin väestösuhteiden edistämistyöstä kirjastossa tarjoaa Genk, joka on entinen kaivoskaupunki Belgiassa, jonne on vuosikymmenten aikana muuttanut siirtotyöläisiä eri puolilta maailmaa. Nykyisin kunnan väestö koostuu yli sadasta eri kansallisuudesta.

Kaupunkiin avattiin vuonna 2008 uusi kirjasto, jonka tavoitteena on toimia kaupunkilaisten tapaamispaikkana. Käyttäjäryhmien välille alkoi kuitenkin syntyä jännitteitä ja kirjastossa esiintyi nuorten häiriökäyttäytymistä. Kirjaston henkilökunta halusi löytää ratkaisua ongelmiin, ja yhteistyöllä kulttuuri- ja sosiaalitoimen sekä poliisin kanssa käynnistettiin kokeilu, jossa rekrytoitiin kirjastossa käyvistä nuorista kirjastolähettiläitä. Ajatuksena oli, että nuoret pystyivät vaikuttamaan vertaisina toisiin nuoriin, jotta kaikki kävijät noudattaisivat yhteisesti sovittuja sääntöjä. Lähettiläillä oli kolme kertaa viikossa oma päivystysvuoro. Toiminnan tuloksena kirjastoon muodostui rennompi ja rauhallisempi ilmapiiri. Nuoret oppivat ymmärtämään kirjaston tarkoitusta ja toimintaa, ja he kunnioittivat enemmän kirjastohenkilökuntaa ja muita kirjaston kävijöitä ja kokivat itse olevansa tervetulleita kirjastoon. Myös roskaaminen kirjaston ympärillä väheni.

Kirjastolähettiläshankkeen onnistumiseen vaikutti se, että sitä tukivat sekä viranomaiset että nuorten vanhemmat. Toiminnan kantavia periaatteita oli moninaisuuden arvostaminen, empatia ja selkeät säännöt. Kyseisessä kaupungissa on samalla menetelmällä saatu rautatieaseman tienoilla aikaansa viettävät nuoret ohjattua paikalliselle nuorisotalolle.

5. Askelmerkkejä hyvien väestösuhteiden kehittämiseen

Hyvien väestösuhteiden mallin neljä osatekijää, asenteet, turvallisuus, vuorovaikutus ja osallisuus, ovat dynaamisessa vuorovaikutussuhteessa toisiinsa. Kohtaamiset ja onnistunut vuorovaikutus lisäävät turvallisuuden tunnetta ja vaikuttavat myös asenneilmapiiriin myönteisesti. Kaikille jäsenilleen oikeudenmukaiseksi koettu yhteiskunta ja kunta luovat edellytyksiä myös toimiville suhteille eri väestöryhmien välillä.

Seuraavassa olemme koonneet askelmerkkejä hyvien väestösuhteiden edistämistyöhön kunnassa.

ANKKUROITUMINEN LÄHIYMPÄRISTÖÖN

Onnistuneen väestösuhdetyön avainelementtejä on kiinnittyminen lähiympäristöön ja se, että ihmisiä lähestytään heidän luonnollisten verkostojen kautta.

Ihmiset on paikallisia, vaikka ne asuvat miten suurissa kaupungeissa, silti elinpiiri on kaikilla suhteellisen suppea. Jos saa ihmiset kiinnittymään siihen ja kokemaan sen oman alueen omaksi, siitä poikii kaikkea muuta hyvää.

Suomen Diakoniaopiston miestyötä tekevä Koho-hanke organisoi matalan kynnyksen keskusteluryhmiä ja urheilutoimintaa sekä tekee etsivää ja jalkautuvaa palveluohjausta. He toimivat muun muassa Itä-Helsingissä Puhoksen ostoskeskuksella maahanmuuttajien järjestön Monik ry:n tiloissa ja tavoittavat tätä kautta paljon maahanmuuttajamiehiä. Hankkeessa on huomattu, että maahanmuuttajia koskevat asiat ovat usein hyvin samoja kuin voisi olla kenellä tahansa toisella, myös muutoin samanlaisessa elämäntilanteessa olevalla kantasuomalaisella.

Itse asiassa lähiöiden maahanmuuttajataustaisilla ja kantasuomalaisilla miehillä voi olla enemmän yhteistä kun kahdella suomalaisella miehellä eri elämäntilanteista.

Erilaiset kysymykset ja tiedontarve voivat toimia välineinä, joiden avulla uusi asukas voi luoda suhteita naapurustoon. Kunnan tai järjestön työntekijä voikin näissä tilanteissa toimia vuorovaikutuksen mahdollistajina. Jos kuntaan muuttanut henkilö kysyy neuvoa johonkin pulmaansa, hänen kanssaan voidaan mennä selvittelemään asiaa joltakin paikalliselta henkilöltä. Näin voidaan saada samalla kertaa sekä hyvä neuvo että uusi tuttavuus. Työntekijän ei tarvitse itse tietää kaikkea, vaan hän voi olla luomassa kontakteja paikallisten ja muuttajien välille. Näin uusi asukas huomaa, miten tärkeitä verkostot ovat.

KOHTAAMISPAIKAT VUOROVAIKUTUKSEN MAHDOLLISTAJINA

Yhteisöllisyys vaatii, että on jokin asia, mikä koetaan yhteiseksi. Se voi olla pieni tai iso. Se voi olla asuinalue, jos se koetaan yhteiseksi. Sille pitää rakentaa alustaa, että voi kokea, että joku asia on yhteinen, sitä pitää ruokkia ja sille pitää tarjota mahdollisuuksia kehittyä yhteiseksi.

Pelkkä samalla alueella asuminen ei aina luo yhteisyyden tunnetta. Kunnat voivat olla aloitteellisia ihmisten yhteen saattamisessa tukemalla yhteisiä kohtaamispaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia.

Hyvä esimerkki miesten keskinäisen vuorovaikutuksen mahdollistamisesta on Miesten kansalaistalo Mattila. Kaupungin keskustassa sijaitsevaa

Setlementti Tampereen ylläpitämää kansalaistaloa lähdettiin kehittämään vastapainona ongelmalähtöiselle miestyölle. Lähtökohta oli, että taustasta riippumatta kuka tahansa mies voi osallistua juuri niin paljon kuin itse haluaa, ja toimintaan voi osallistua nimettömänä. Syrjäytymisen ehkäisy, kotouttamisen tukeminen ja yhteiskuntarauhan edistäminen ovat sisäänrakennettuja toimintaan, mutta kansalaistaloa ei markkinoida näiden tavoitteiden kautta.

Maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten kohtauttamisen onnistuminen perustuu siihen, että toimintaa ei ole kohdistettu vain tietylle kohderyhmälle, vaan kantava ajatus on ollut järjestää toimintaa kaikille miehille. Tämän myötä sivutuotteena on syntynyt hyvien väestösuhteiden edistämistä. Kun miesten porukka on käynyt esimerkiksi saunomassa yleisessä saunassa, juttua on syntynyt erilaisen taustan omaavien miesten välille. Yhteisen toiminnan äärellä on huomattu, miten samanlaisia ajatuksia ja arjen kysymyksiä miehillä on keskenään. Yksi seuraus toiminnasta on ollut hyvän yhteishengen syntyminen, mikä on ollut voimaannuttava kokemus osallistujille.

YHTEISÖLLISYYDEN RAKENTAMINEN

Yhteisöllisyyden rakentaminen on pitkäjännitteistä työtä. Vantaalaisessa Kivistön kaupunginosassa MarjaVerkko -järjestön tekemä työ on hyvä esimerkki siitä, miten kunnan ja järjestön välinen yhteistyö tuottaa tuloksia.

Kivistö oli kymmenen vuotta sitten neljän tuhannen asukkaan kylä Vantaalla, jossa lähes kaikki asuivat pientaloissa. Nykyään alueella asuu lähes 30 000 ihmistä. MarjaVerkko ry perustettiin vuonna 2009 edistämään alueen yhteisöllisyyden kehittymistä ja vahvistamaan alueellista osallistumista voimakkaasti kasvavalla alueella. Nykyisin MarjaVerkon vastuulle kuuluu muun muassa suurten vuosittaisten tapahtumien tuottaminen, asukastila Rubiinin hallinnointi, erilaisten lyhytkurssien ja vertaistukitoiminnan järjestäminen sekä keskustelu- ja verkostoitumistilaisuuksien pitäminen.

Vuoden 2015 lopulla Kivistöön perustettiin alaikäisenä yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden tukiasumisyksikkö. MarjaVerkon verkostot ja rakenteet mahdollistivat sen, että alueella pystyttiin välittömästi aloittamaan tukitoiminnan organisointi. Yksikön perustaminen herätti myös huolta ja pelkoja, mutta tehokkaalla ovelta ovelle tiedotuksella pelkoja pystyttiin hälventämään. Nuoret saivat paljon tukea, talvivaatteita, kummiperheitä ja heille järjestettiin erilaista toimintaa. Kivistössä ei ollut mitään isoja ongelmia paikallisten ja turvapaikanhakijanuorten välillä.

MarjaVerkon toimintaperiaatteena on kutsua kaikki alueen toimijat mukaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Toiminta on alusta asti painottunut voimakkaasti ongelmien ennaltaehkäisyyn ja yhteistyöhön kaupungin kanssa.

JÄRJESTÖJEN ASIANTUNTEMUKSEN HYÖDYNTÄMINEN

Väestösuhdetyö on kumppanuutta. Kaupungin kannattaa hyödyntää erityisosaamista omaavia järjestöjä väestösuhteiden edistämistyössä.

Ihmisyyden monimuotoisuutta kuvaa se, että myös vähemmistöjen sisällä on vähemmistöjä, joihin voi kohdistua ennakkoluuloja sekä enemmistö- että vähemmistöryhmältä. Pirkanmaan Seta ry ja Tampereen vastaanottokeskus ovat toteuttaneet pilottihanketta, jossa on edistetty hyviä väestösuhteita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ja muiden turvapaikanhakijoiden välillä. Toimintamuotoja ovat olleet kahden viikon välein kokoontuvat vertaisryhmät sekä vastaanottokeskustoiminta, johon kuuluvat yleisöluennot, henkilökunnan perehdytys, alkuhaastattelut kaikille seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville turvapaikanhakijoille sekä tulkkaukseen liittyvät ohjeistukset. Tampereen kaupungin sosiaalitoimi ja poliisi ovat tehneet yhteistyötä tiiviisti hankkeen kanssa, mikä on edesauttanut työn onnistumista.

Pirkanmaan Seta ry on lisäksi yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa toteuttanut työpajoja kaikille kaupungin kahdeksasluokkalaisille aiheena seksuaalinen suun-

tautuminen ja sukupuoli-identiteetti. Nämä työpajat ovat olleet yksi keskeinen keino lisätä tietoa asiasta, vähentää ennakkoluuloja sekä osaltaan myös lisätä positiivista kanssakäymistä kaikkien nuorten kesken.

KONFLIKTIN JA DIALOGIN KAUTTA HYVIIN VÄESTÖSUHTEISIIN

Voi tuntua ristiriitaiselta, mutta myös konfliktien kautta voidaan edistää hyviä väestösuhteita. Konfliktit tuovat esiin yhteisössä ongelmalliseksi koettuja asioita. Siksi niitä ei pidä pelätä, vaan hyödyntää, jotta ihmiset saadaan puhumaan toisilleen ja kuuntelemaan toisiaan. Seuraava kokeneen sovittelijan näkemys kuvaa hyvin tätä prosessia.

Olen enemmänkin kiinnostunut tuomaan yhteen ihmisiä, joita ei kiinnosta tulla yhteen. Meidän yhteiskunnassa ongelmanratkaisut ovat viranomaiskeskeisiä, pitäisi olla enemmän sitä, että asioita hoidetaan yhdessä. Siksi esimerkiksi jokin asumisen häiriö on helppo tapa tuoda ihmisiä yhteen. Ihmiset kokevat epämukavuutta, niistä ei kiinnostaisi puhua, mutta jos on joku, joka ohjaa ne yhteen, niin siitä syntyy jotakin aina.

On tärkeää, että ihmisiä kuullaan ja oudoimmatkin pelot voi kertoa jollekin. Ihmisten välinen kunnioitus kasvaa, kun jokainen tulee kuulluksi. Vihapuhetta ei hyväksytä, mutta ei myöskään vaienneta, muuten seurauksena voi olla tilanteen kärjistyminen.

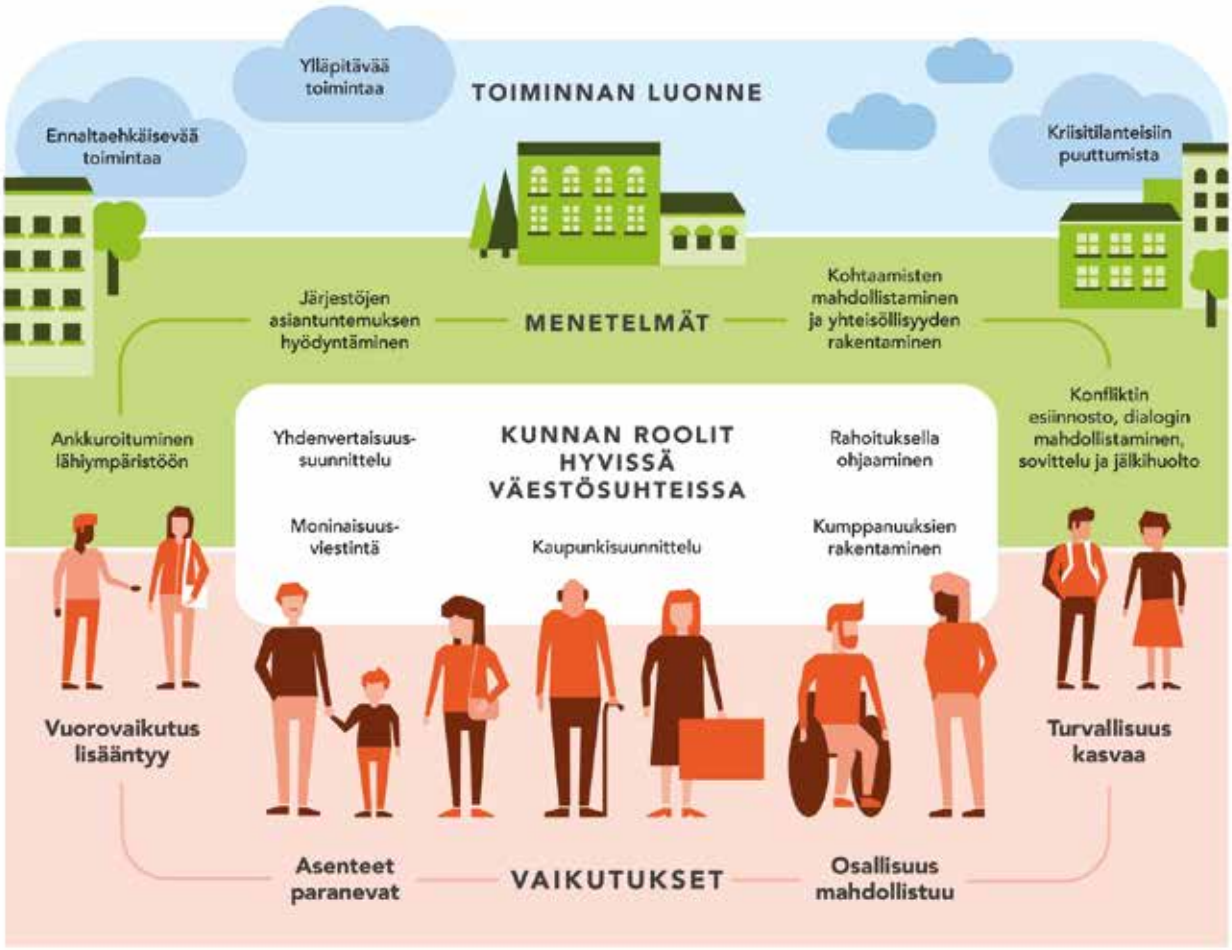
Vuorovaikutuksessa on tärkeää, että henkilöt kokevat tulevansa kuulluiksi. Pelkkä kuulluksi tuleminen kuitenkin turhauttaa, jos ei siitä seuraa mitään muutosta toivottuun asiaintilaan. Seuraavassa sitaatissa kiteytyy monia hyvän vuorovaikutuksen periaatteita.

Pitää pystyä puhumaan oikeista asioista, oikeilla nimillä. Pitää tulla dialogiin avoimin mielin ja hyväksyä se, että jokaisella on eri näkökulma... Jos ihmiset kokevat, että heitä kuunnellaan ja voivat esittää mielipiteensä, niin siitä lähtee prosessi, joka lähentää ihmisiä... Hyvä toimintatapa on vastuuttaminen. Kaikki, jotka osallistuvat, ovat vastuussa. Kaikki, jotka ovat mukana, luovat ratkaisua tai voivat olla myös ratkaisun este. Ei saa syntyä tilannetta, että joku tekee hyviä väestösuhteita jonkun puolesta.

6. Lopuksi

Hyvät ja toimivat väestösuhteet ovat kaikkien kuntalaisten etu. Ne lisäävät turvallisuuden tunnetta ja viihtyvyyttä ja ovat lisäksi merkittävä alueellinen elinvoima- ja kilpailutekijä. Turvallisuus on vakaan ja hyvinvoivan yhteiskunnan kivijalka.

Hyvät väestösuhteet perustuvat paitsi vuorovaikutukseen ja osallisuuteen myös ongelmien tunnustamiseen ja erimielisyyksien rakentavaan käsittelyyn. Suuri osa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu paikallistasolla. Tämän lisäksi on syytä huomioida rakenteellisia tekijöitä, jotka joko edesauttavat tai vaikeuttavat hyvien väestösuhteiden rakentamista. Kaikille jäsenilleen oikeudenmukaiseksi koettu yhteiskunta luo edellytyksiä toimiville suhteille eri väestöryhmien välillä.

Hyvien väestösuhteiden edistämiseksi tarvitaan nykyistä enemmän vuorovaikutusta eri ryhmien välille: tilaisuuksia, joissa eri tavalla ajattelevat voivat aidosti vaihtaa ajatuksia sekä perustella ja argumentoida omia näkökantojaan. Eri tavalla ajattelevien ihmisten ääni tulisi saada rakentavasti kuuluviin, ei vaientaa sitä. Dialogin ja vuorovaikutuksen avulla voidaan löytää erottavien asioiden rinnalle yhdistäviä tekijöitä.

Väestösuhdetyössä tarvitaan erityyppisiä lähestymistapoja:

1. Ensinnäkin tarvitaan mahdollistavaa työtä, jossa syntyy vuorovaikutusta eritaustaisten ihmisten kesken. Jos kohtaamistilanteita ei luonnollisesti helposti synny, voidaan tukea vuorovaikutuk-

sen syntymistä perustamalla erilaisia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, joissa ihmisten on helppo kohdata toisiansa. Myös avustustoiminta on tämän kaltaista vuorovaikutuksen mahdollistavaa toimintaa, sillä osallistuessaan keräyksiin tai tempauksiin, ihmiset saavat kokemusta toisten ihmisten hädästä, mikä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kasvattaa empaattista ajattelua.

2. Mahdollistavan toiminnan lisäksi tarvitaan välittäjiä ja sovittelijoita, jotka aktiivisesti sovittelevat, avaavat keskustelua ja edistävät väestöryhmien välistä kanssakäymistä. Näissä tilanteissa on usein taustalla pidemmälle edennyt kriisi tai konfliktitilanne, johon haetaan ratkaisua. Yhteistyö eri toimijoiden kesken on avainasemassa.

3. Hyviä väestösuhteita edistetään kumppanuudella ja erilaisella hanketoiminnalla. Monien onnistumisten ohessa hanketoimintaan liittyy myös pulmakohtia. Ongelmia on pysyvien rakenteiden luomisessa, taloudessa, työn rajaamisessa ja vapaaehtoisten ylikuormittumisessa. Projektimaailman lyhytjännitteisyys on erityisen hankalaa väestösuhdetyössä, koska toiminnassa on usein kyse luottamuksen rakentamisesta. Kunnan myöntämissä avustuksissa olisi hyvä ottaa yhtenä valintakriteerinä mukaan hyvät väestösuhteet ja niiden pitkäjänteinen rakentaminen.

Kunnalla on monta eri roolia väestösuhteiden edistämisessä kuten oheinen kuva havainnollistaa. Yhdenvertaisuussuunnittelun avulla voidaan huolehtia siitä, että palveluissa otetaan huomioon kaikkien väestöryhmien tarpeet ja näin ennaltaehkäistään myös ristiriitoja. Moninaisuusviestinnällä tuodaan esiin sitä, miten erilaisuus voi toimia myönteisenä voimavarana sekä oikaista huhuja ja vääriä tietoja. Rahoituksella voidaan tukea väestösuhteita edistävää toimintaa. Yhteisöllisiä tiloja ja kohtaamispaikkoja luova kaupunkisuunnittelu mahdollistaa vuorovaikutusta. Kumppanuus kolmannen sektorin ja vähemmistöjää edustavien järjestöjen kanssa luo myös edellytyksiä hyvien väestösuhteiden ylläpitoon.

Lähteet

Jalonen, R & Heinonen, L. (2018) Kaikki mukana? Yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön. Koordinaatti. Oulun kaupunki: Koordinaatti 2018.

Jauhola, L ym. (2017) Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat Helsinki: Oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 32/2017.

Jauhola, L. ym. (2017) Liite 3. MediaÐanalyysit, TrustHankkeen 7 pilottipaikkakuntaa. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vaestosuhteiden-kartoitus-kannustaa-keskusteluun.

Kaikkien kasvojen kunta (2018) Opas kunnan toiminnalliseen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitteluun. Helsinki: Kuntaliitto.

Kuka muu muka?! (2014) Opas hyvien suhteiden edistämiseen ja muukalaisvihan torjumiseen. Helsinki: Sisäministeriö.

Mediaseuranta järjestöissä. STT Viestintäpalvelut. https://sisallot.viestintapalvelut.fi/kiitos-mediaseuranta-jarjestoissa-oppaan-lataamisesta?submissionGuid=68152515-a9a8-4980-9f97-2ad8f181b646.

Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma. Ohjelma vihapuheen ja rasismin estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2.5.2016. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75103/MerkityksellinenSuomessa.pdf.

Naapuruussovittelun käsikirja (2017) Helsinki: Suomen Pakolaisapu, Naapuruussovittelun keskus.

Pitkänen, V. & Westinen, J.(2018) Samat huolet, eri näkökulmat – Tutkimus suomalaisten asenteista ja identiteeteistä. Helsinki: e2 ja Suomen kulttuurirahasto.

Pitkänen, V. & Westinen, J. (2018) Sittenkin samanlaisia? Tutkimus suomalaisten identiteeteistä. Helsinki: e2 ja Suomen Kulttuurirahasto.

Raivio, H. & Karjalainen, J.: Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! (2013) Teoksessa Era, T. (toim.): Osallisuus - oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156/ 2013.

Rauta, J. (2017) Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2016. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 12/2017.

Rovaniemen laaja hyvinvointikertomus 2013 – 2016. https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=-d6a0ee46-b1f9-4996-ab4c-ccd7bc565f74 .

Suomen romanipoliittinen ohjelma ROMPO 2018 – 2022. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 3/2018.

Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010–2015 loppuraportti. (2016) Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:14.

Tulevaisuuden kunnan hyvinvoinnin edistämisen hyvät käytännöt 28.3.2018, https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/hyvinvoinnin-edistamisen-hyvat-kaytannot.

Töihin Suomeen – Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi (2018) Helsinki: Sisäministeriön julkaisu 1/2018.

Vihapuheesta dialogiin - koulutusmateriaali vihapuhetta käsitteleville oppitunneille (2017). Helsinki: Plan International Suomi.

Yhdenvertaisuuslakiesite. www.yhdenvertaisuus.fi .

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7059 (nid.)
ISSN 1798-7067 (PDF)
ISBN 978-952-259-705-2 (nid.)
ISBN 978-952-259-706-9 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi